
УДК 354.42

О.В. Левченко

Міністерство оборони України, Київ

ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На основі аналізу існуючих в Україні проблем із захисту національного інформаційного простору розроблено пропозиції щодо створення системи інформаційної безпеки держави.

Ключові слова: *інформаційний вплив, інформаційні загрози, система інформаційної безпеки.*

Вступ

Постановка проблеми. Аналіз літератури. Сьогодні в умовах збройної агресії Росії проти України, а саме анексії Криму, підбурювання, організації та всебічного забезпечення збройного протистояння на Сході нашої держави, проявляється нова тенденція ведення Росією воєнних дій, які іноземні військові

фахівці вже «охрестили» «гібридною війною». Ще немає усталених визначень цього поняття, але його сутність можна сформулювати словами адмірала І. Тенюха: «Гібридна війна – це коли немає прямого вторгнення збройних сил іншої держави, а ті, хто вторгнувся, замасковані під різних «зелених чоловічків», нібито це самооборона, коли попереду виставляють жінок і дітей, коли за жінками і дітьми ідуть завербо-

вані диверсанти, а за ними ідуть спецвійська, за якими на кордоні стоять танки, авіація і інші війська».

Проте вже можна стверджувати, що ключова роль у цій війні належить інформаційно-психологічній складовій у формі надпотужної інформаційної кампанії щодо провокування розколу в українському суспільстві та встановлення контролю над південно-східними регіонами України. В цих умовах гостро постає проблема захисту національного інформаційного простору. Тому актуальним науковим завданням є пошук шляхів надійного виявлення інформаційних загроз та протидії їм.

Інформаційними загрозами стосовно нашої держави, як визначено в Законі України "Про основи національної безпеки України" [1], можуть бути:

прояви обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації;

поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії;

намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації;

розголошення інформації, яка становить державну та іншу, передбачену законом, таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб та національних інтересів суспільства і держави;

комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм.

У затвердженій 8 липня 2009 року відповідним указом Президента нашої держави Доктрині інформаційної безпеки України [2] ці загрози деталізуються й одночасно систематизуються за сферами, в яких вони можуть реалізовуватись: зовнішньополітичній, воєнній, внутрішньополітичній, економічній, соціальної, гуманітарній, науково-технологічній та інших.

У наукових роботах багатьох дослідників [3 – 6] аналізуються причини виникнення інформаційних загроз. Однак обґрунтованих пропозицій щодо протидії таким загрозам більшість робіт не містить, а ті, що є, переважно стосуються технічних питань.

Метою статті є аналіз існуючого стану справ з виявлення і протидії інформаційним загрозам нашої держави, визначення нагальних проблем та формування на цій основі пропозицій щодо створення системи інформаційної безпеки України.

Основний матеріал

Аналіз антиукраїнських інформаційних заходів свідчить, що інформаційна кампанія Росії проти України проводиться за декілька напрямів:

провокування територіального розколу України через механізми федералізації;

обґрунтування необхідності вторгнення ЗС Російської Федерації на територію України для буцімто «запобігання кровопролиттю» та захисту російськомовного населення у південно-східних регіонах; дискредитація нового українського керівництва і

заперечення легітимності української влади в цілому; перешкоджання євроінтеграційному курсу України.

Безпрецедентні за агресивністю, інтенсивністю і масштабами антиукраїнські інформаційні заходи проводяться із застосуванням всього комплексу методів маніпуляції свідомістю, заснованих на відвертій брехні. Аналіз цих заходів показує, що вони санкціонуються на вищому державному рівні, завчасно плануються, ретельно готуються і проводяться скоординовано.

Характерним є те, що до проведення антиукраїнських інформаційних заходів Росія залучає не тільки національні, а й іноземні інформаційні ресурси для нав'язування європейській спільноті позицію Кремля з проблемних питань російсько-українських відносин. Для впливу на світову спільноту Росія використовує можливості спеціально створених за кордоном інформаційних агенцій та PR-компаній, які розповсюджують замовні статті, телесюжети та інші інформаційні матеріали.

Важливою особливістю інформаційних операцій та акцій РФ є безпосередня участь в них вищого керівництва держави, чий різкі заяви ультимативного характеру щодо України супроводжуються широкою пропагандистською підтримкою російських ЗМІ.

За напрямом інформаційно-технічного впливу з боку Росії ситуація не краща. Виходячи з наявної інформації, з високим ступенем достовірності можна стверджувати, що російські спецслужби здійснюють реальні кібернетичні атаки на вітчизняні інформаційні ресурси.

На превеликий жаль, у більшості випадків антиукраїнські інформаційні заходи досягають своєї мети. Така ситуація свідчить про неготовність профільних державних структур до виконання завдань в нових умовах неоголошеної війни, що в цілому призводить поки що до програшу в інформаційному протистоянні з Росією. Більш того, відсутність в нашій країні ефективних механізмів інформаційної протидії на фоні багаторічного постійного потужного негативного інформаційного впливу на Україну і її населення з боку Росії можна розглядати як злочинну недбалість тих органів державної влади, які зобов'язані були займатися питаннями національної інформаційної безпеки.

Але реальні інформаційні загрози Україні з боку Росії з'явилися не сьогодні. Передумовами для їх виникнення стали: відсутність в Україні єдиної державної політики у сфері інформаційної безпеки, необхідної нормативно-правової бази, відповідних органів управління, виконавчих структур та системи підготовки кадрів, єдиного понятійного апарату.

Головною ж причиною невтішних результатів, на наше переконання, слід вважати фактичну відсутність в Україні системи інформаційної безпеки (далі – СІБ), яка б забезпечувала не тільки виявлення та аналіз інформаційних загроз національній безпеці, а й, що надзвичайно важливо, адекватну обстановці протидію цим загрозам.

Про це свідчить також іноземний досвід: у тих країнах, де до питань захисту національних інтересів в інформаційній сфері підходять з усією відповідальністю, створюються дієві системи державної інформаційної безпеки. У більшості провідних країн світу такі системи мають ряд загальних ключових ознак:

ієрархічність побудови системи;
нааявність керівного, а не дорадчого органу системи;
чітка організація взаємодії між усіма елементами системи;

активне залучення до реалізації інформаційної політики не тільки національних, а й іноземних ЗМІ.

Загальне керівництво системою здійснюється, як правило, головою виконавчої влади через відповідний робочий орган, який розробляє державну інформаційну політику і координує діяльність її складових елементів, якими є підсистеми інформаційної безпеки профільних державних структур.

Найбільш розвинуті СІБ функціонують у США, Великій Британії, Ізраїлі, ФРН, Російській Федерації, Китаї, тобто у тих країнах, які постійно знаходяться під потужним зовнішнім інформаційним впливом, а тому вимушені створювати національні системи інформаційного захисту. Причому зазначені системи цих країн мають і достатню активну складову, завдяки чому існує можливість проведення інформаційно-психологічних заходів та кібернетичних атак проти країн-супротивників.

Отже, проблема створення СІБ України є ключовою у питанні забезпечення надійної інформаційної безпеки нашої держави.

Для розгортання загальнодержавної СІБ вважається за необхідне вирішити такі першочергові завдання:

визначити та створити керівний орган загальнодержавної системи інформаційної безпеки;
прискорити формування відповідної законодавчої бази;

сформувати відповідні підрозділи (органи) за цим напрямом діяльності у складі профільних міністерств і відомств, у тому числі в спеціальних службах;
розробити уніфіковану термінологію у сфері інформаційної безпеки;

наростити цілеспрямовану підготовку фахівців з інформаційної безпеки та ведення науково-дослідних робіт.

Висновки

Для того, щоб створити дієву й ефективну систему інформаційної безпеки України, необхідно, на наш погляд, по-перше, відповідне законодавче рішення, а також рішучість вищого державного керівництва щодо створення такої системи, а, по-друге, об'єднати у цьому напрямі дослідження науковців, досвід практиків і зусилля РНБО України, яка на початковому етапі має стати об'єднаною структурою для всіх учасників процесу формування СІБ.

Таким чином, інтенсивний пошук шляхів забезпечення інформаційної безпеки України і, в першу чергу, виявлення інформаційно-психологічного впливу на населення України та кібернетичних атак на державні й відомчі інформаційні ресурси є наріжним питанням вітчизняної науки.

Підняті у статті проблеми виносяться на розгляд спеціалістів і науковців в означеній сфері з метою спільного пошуку шляхів їх вирішення в інтересах надійного забезпечення національної безпеки нашої держави.

Список літератури

1. Закон України "Про основи національної безпеки України" [Електронний ресурс], – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Доктрина інформаційної безпеки України [затверджена указом Президента України від 8 липня 2009 року N 514/2009]. – К.: Офіційний вісник України, 2009. – № 52.
3. Жук С.Я. Тенденції та перспективи розвитку інформаційної боротьби й інформаційної зброї / С.Я. Жук, В.О. Чмельов, Т.М. Дзюба // Наука і оборона. – 2006. – № 2. – С. 35–41.
4. Фурашев В.М. Інформаційні операції кризь призму системи моніторингу та інтеграції інтернет-ресурсів / В.М. Фурашев, Д.В. Ланде // Правова інформатика – 2009. – № 2(22). – С. 49–57.
5. Ланде Д.В. Как организовать оборону: 12 шагов противодействия / Д.В. Ланде // Телеком – 2009. – № 6. – С. 46–51.
6. Горбулін В.П. Проблеми захисту інформаційного простору України: моногр. / В.П. Горбулін, М.М. Биченок // Ін-т пробл. нац. безпеки. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 136 с.

Надійшла до редколегії 19.05.2014

Рецензент: д-р техн. наук, проф. О.Б. Леонтьєв, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

А.В. Левченко

На основе анализа существующих в Украине проблем, связанных с защитой национального информационного пространства, разработаны предложения по созданию системы информационной безопасности государства.

Ключевые слова: информационное влияние, информационные угрозы, система информационной безопасности.

THE PROBLEMS AND METHODS OF FORMATION THE SYSTEM OF INFORMATION SECURITY OF THE STATE

O.V. Levchenko

Based on the analysis of existing problems in protection national information environment of Ukraine it is provided the proposals for formation of information security of the state.

Keywords: information influence, information threats, the system of information security.